

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

08.12.2023 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

БГ Предприемач

✓ АИКБ отпразнува 27-мия си рожден ден в компанията на над 750 гости

Рожденият ден на АИКБ уважиха министър-председателят на Р България акад. Николай Денков, министърът на труда и социалната политика Иванка Шалапатова, министърът на енергетиката Румен Радев, заместник-председателят на Народното събрание Кристиан Вигенин, омбудсмана на Р България Диана Ковачева, подуправителя на БНБ Петър Чобанов, ръководители на агенции, както и представители на законодателната власт, дипломатически мисии, висши учебни заведения, синдикални и бизнес организации....

„Преди 27 години на тази дата 49 компании учредиха Асоциация на индустриалния капитал в България. Днес АИКБ обединява над 10 000 предприятия с повече от 500 000 работници и служители и повече от 100 браншови организации. Ние представляваме над $\frac{3}{4}$ от икономическите дейности в България, което ни прави най-представителната организация на бизнеса. Затова си позволяваме да твърдим, че това което е добре за АИКБ е добре за страната ни. С тези думи председателят на УС на АИКБ Васил Велев приветства над 750 души на официалното посрещане на 27-мия рожден ден на асоциацията. И допълни „Живеем в сложни време, климатът се променя. Не само природата ни се изменя, но и международния и бизнес климат също търпят сериозни промени. Много е важно да не загубим посоката и ориентира. За нас това са общите приоритети и интереси на нашите членове. Въпреки продължаващия двущифрен спад в индустрията вярвам, че ще преминем и през това изпитание. Важно е да съхраним хората в предприятията, дори и за сметка на печалбите и инвестициите

Worteg

✓ Правилата за ESG отчитането рискуват работата на малкия и среден бизнес

Милена Ангелова, главен секретар на АИКБ, в “Бизнес старт”

С приемането на директивата за нефинансово отчитане на предприятията, корпоративната социална отговорност, която бе доброволно усилие на бизнеса, вече е законово задължение, като има 12 стандарта, обхващащи тази отговорност, по които компанията трябва да се движи и да постига устойчиво развитие. Дори и формално от догодина малките предприятия не са задължени на нефинансово отчитане, то ако участват във верига на доставки, в която има по-голяма компания, тя има право да изисква от всички по веригата на доставки такова отчитане. Трябва да инвестират над 260 милиарда евро за една година, в рамките на ЕС, за да се отговори на изискванията за отчитане, сочат изчисленията, това коментира **Милена Ангелова, главен секретар на АИКБ**, в предаването “Бизнес старт” с водеща Роселина Петкова.

От 1-ви януари 2024 г. нефинансовото отчитане влиза в сила за големите предприятия с над 500 служители, от 2025 г. влиза в сила за компании с над 250 служители, а от 2026 г. вече и за най-малките на фондовата борса предприятия. Ангелова обясни, че дори и формално от догодина малките предприятия не са задължени на нефинансово отчитане, то ако участват във верига на доставки, в която има по-голяма компания, тя има право да изисква от всички по веригата на доставки такова отчитане. В случаи, в който малко предприятие откаже да даде такъв отчет, то лидера по веригата на доставки може да изхвърли малкото предприятие. Ако малкото предприятие участва в повече от една верига за доставки, то ще се изисква повече от един такъв отчет, за които малкото предприятие няма финансовата възможност да предостави.

Има нужда от информационна кампания от страна на ЕС и България, което ще е в помощ на малките предприятия.

„На европейско равнище; Европалати направиха такова изследване и всъщност се оказва, че малките и средни предприятия биват мотивирани да правят каквито и да е инвестиции в устойчивост, основно от банки, техни лидери на веригата на доставки, от изисквания на клиентите и едва 5% го правят осъзнато и доброволно. Това, което ние знаем е, че за да получим ефекта на снежната топка поне 25% от предприятията трябва да има тази осъзнатост. Тоест ние не сме си свършили работата да информираме, мотивираме и обясним на малките и средни предприятия какво се очаква от тях.“

Малките и средни предприятия, които са изтощени от Covid пандемията, висока цена на електроенергия, натиска за увеличение на заплатите и липсата на персонал, сега трябва да инвестират над 260 милиарда евро за една година, в рамките на ЕС, за да се отговори на изискванията за отчетане, сочат изчисленията.

За справянето на малкия бизнес, гостът смята, че изискванията трябва да са същите като на ЕС и да не се налага да отделят много средства за одитиране. Има предложение за частична верификация на данните, което би улеснило процеса и намалило разходите около него, но това ще влезне в сила едва 2028 г. Но отново идва проблемът, че лидерът във веригата на доставките може да поиска по-скоро тази отчетност, каза гостът.

Бюджет 2024 топи спечеленото финансово пространство, като залага твърде завишени макроикономически параметри, каза гостът. Тези завишени параметри се изразяват в завишения ръст на БВП и по-висока инфлация, което води до надценена приходна част. Гостът смята, че липсата на буфери в бюджета ще доведат до по-голям дефицит и изтеглянето на нов дълг, което би ни отдалечило от еврозоната.

Влизането в еврозоната би била добра стъпка за малките и средни предприятия, тъй като ще сме защитени от макроикономически шокове, каза гостът.

Има нужда от улесняване на достъпа на работна ръка от чужбина на нашия пазар, тъй като липсата на работна ръка е сериозен проблем на малките и средни предприятия, а с нови промени от страна на ЕС, може България да загуби повече кадри в полза на западна Европа.

[Economy News](#)

✓ **Българската икономика леко „изсветлява“**

Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) отчете леко повишение на композитния индекс „Икономика на светло“, чрез който измерва светлата част на българската икономика. За 2022 г. той е 78.58 пункта, спрямо 78.40 през 2021 г.

Това е най-високата стойност на индекса от началото на измерването му през 2010 г. Въпреки това делът на сивата икономика в страната ни остава относително висок на фона на средните нива в ЕС.

Една от основните причини, довела до изсветляването, е напредналото и практически завършило възстановяване от пандемичната криза, както и конкретни мерки на правителството за противодействие на негативни фактори, влошаващи конкурентоспособността на българските предприятия и бизнес средата като цяло, като: мярката 60/40 и компенсациите на небитовите потребители на цените на електрическата енергия.

Сред негативните фактори, които възпрепятстват по-голям ръст, АИКБ отбелязва войната в Украйна, произлезлия от нея ръст на цената на енергоносителите и на нарушените вериги на доставки и продажби, инфлацията и продължаващото административно увеличение на минималната работна заплата.

За разлика от композитния индекс „Икономика на светло“ под-индексът „Заетост на светло“, който измерва трудовия пазар, отчита спад с 0.39 пункта спрямо предходната година. Стойността му за 2022 г. е 81.69. Въпреки това стойността на индекса е по-висока от предкризисната 2019 г., когато е била 78,89 пункта.

Под-индексът „Икономика на светло“ е фокусиран само върху трудовите отношения и заостря вниманието върху трудовия пазар, където проблемите засягат множество субекти (работодатели и работници/служители) и с най-дългосрочното си въздействие нанасят значителни вреди на публичните системи на България.

„Сивата икономика е като демографската криза – няма едно хапче, което да я излекува. Необходима е комплексна програма и неотслабващи усилия за по-лесно определяне и плащане на данъци и по-ефективно и ефикасно разходване на събрания публичен ресурс. Намаляване на административните тежести за изрядния бизнес и своевременно санкциониране на неизрядните към фиска“, заяви председателя на УС на АИКБ Васил Велев.

За АИКБ данните от проведените изследвания ясно показват областите, в които са нужни повече усилия за противодействие на сивата икономика. Тези области според представителите на бизнеса са преди всичко свързани с необходимостта от ограничаване на работата с официални договори, но с недействителен размер на

възнагражденията, т.нар. „заплата в плик“, подобряване на прозрачността и гарантирането на реална конкуренция при провеждането на обществените поръчки, разрешителните и лицензионните режими.

Според работниците и служителите най-проблемните области остават издаването на касови бележки при продажбите на услуги и работата с официални договори, но с неофициално „заплащане в плик“.

Асоциацията на индустриалния капитал в България изчислява и публикува Композитния индекс „Икономика на светло“ от 2010 г. и за целия период до 2021 г. този индекс показва устойчива тенденция към нарастване с изключение на кризисните 2014 г. и 2020 г. Основна цел на индекса е да следи динамиката на изменение на сивата икономика в България с цел да се опознаят различните ѝ проявления и да се стимулират политиките за нейното ограничаване.

БТА

✓ Синдикати и работодатели приветстват мерките на държавата за подобряване на дигиталните умения на работещите

Синдикати и работодатели приветстваха мерките на държавата за подобряване на дигиталните умения на работещите в рамките на конференция „Дигитални умения за дигитално десетилетие“. Сред добрите практики, които отчитат социалните партньори, е предоставянето на обучения за повишаване на дигиталните умения чрез ваучери за безработни и заети лица. Според някои представители на работодателските организации няма сектори у нас, в които да не са необходими дигитални умения.

Президентът на Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) Пламен Димитров каза, че синдикатът е изпълнил проект „Партньорство в дигитална среда“ съвместно със социалните партньори. Наблюденията са обхванали 17 сектора и са идентифицирани 193 ключови длъжности. Тествани за дигиталните умения са били 535 работещи. Димитров коментира, че около 31% от българите са с базови дигитални умения, докато в Европейския съюз този показател е 54%. Той изтъкна, че дигиталните умения не са добре разпределени в секторите в страната.

Необходима е и подкрепа за предприятията за приспособяването към дигитализацията, отбеляза конфедералният секретар на Конфедерацията на труда (КТ) „Подкрепа“ Валери Апостолов. От КТ „Подкрепа“ са направили изследване в девет икономически сектора. Един от тях е лесовъдството, където се отчита необходимост от сериозно обучение в няколко направления, сред които сърфиране, оценяване и анализ на данни.

Няма да се уморим да повтаряме, че са необходими по-смели крачки в дигитализацията, каза председателят на Управителния съвет на Българската търговско-промишлена палата (БТПП) Цветан Симеонов.

Развитието на дигиталните умения не трябва да бъде самоцел. То трябва да е в посока повишаване на уменията на хората за основната цел на икономиката – повишаване на благосъстоянието на нацията и на всеки един отделен индивид, смята **Добрин Иванов, изпълнителен директор на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ)**. Той акцентира върху необходимостта от реформа в системата на образованието. По думите му 65% от сегашните ученици ще работят професии, които все още не съществуват. Иванов коментира, че заради автоматизацията и роботизацията 80 милиона работни места са загубени до 2022 г. Очаква се до 2030 г. да бъдат загубени 800 милиона работни места в световен мащаб, каза изпълнителният директор на АИКБ.

По отношение на България, Иванов каза, че за голяма изненада земеделието е един от най-бързо дигитално трансформиращите се сектори. Това е единственият сектор, който има разработена стратегия за дигитална трансформация, подчерта той.

Дигитализацията е хоризонтално явление, което се случва във всички сектори, тя не спира само до ИТ сектора, коментира Мария Минчева, заместник-председател и член на Управителния съвет на Българската стопанска камара (БСК). В същото време обаче в някои предприятия дигитализацията е на особено ниско ниво. Притеснително е, че малко предприятия имат стратегия за извършване на дигиталната трансформация, посочи Минчева.

В нашия проект имаше сектори от обслужване на сгради и озеленяване до технологии за всеки сектор бяха установени дефицити, каза доц. Тодор Тодоров, финансов експерт към Съюза за стопанска инициатива.

Участниците засегнаха темата и за изкуствения интелект. Беше отбелязано, че заради пандемията от COVID-19 се е увеличил процентът на дистанционно работещите служители.

Трябват ни хора, които могат да създадат продукт. Само човешкият интелект има способността да носи творческия елемент в работата, каза Стоян Ставрев, член на Управителния съвет на Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България.

Конференцията беше открита от [социалния министър Иванка Шалапатова](#). Участие в нея взе и [министърът на електронното управление Александър Йоловски](#).

Важни обществено-икономически и политически теми

БНТ

✓ Шефът на КЕВР отговори ще санкционират ли ЕРП-тата заради дългите прекъсвания на тока след снеговалежите
Доставчиците на ток са свършили много работа по време на бедствената ситуация от края на ноември. Това обяви енергийният министър Румен Радев, който беше изслушан по казуса в пленарна зала.

Председателят на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) Иван Иванов обясни, че ще бъдат наложени санкции само на онези доставчици на ток, които са оставили без електроенергия абонати извън ограничителния режим, въведен от министерството на енергетиката. Подобни случаи обаче са единични.

Ограничителен режим на електроподаването се въвежда със заповед на енергийния министър. В случая той е бил за около 48 часа до 00:00 ч. на 29 ноември. В такъв режим са били осем области и 54 населени места. Целта е да се разреши ограничаването на подаването на ток, за да се отстранят повредите. Доставчиците на ток не дължат обезщетение за забавяне на отстраняването на аварията в такъв режим.

"По отношение на трите електроразпределителни дружества, са също мои колеги, към които искам да изразя дълбоката си благодарност за организирания труд и работата във всички тези дни. Моля ви колеги, можем да обвиняваме много неща, нека е и министерство, няма проблеми за това, но в крайна сметка това са достойните хора на които дължим отстраняването на аварията."

Във връзка с възникналите аварии в електроразпределителните мрежи и нарушаването на електроснабдяването в резултат на тежките метеорологични условия, постъпилите искания за въвеждане на ограничителен режим за снабдяване с електроенергия са от две електроразпределителни дружества - ЕРП Запад и ЕРП Север", обясни Румен Радев.

Въпреки въведения ограничителен режим КЕВР ще направи проверки, както и ще отговори на постъпилите жалби от потребителите, увери Иван Иванов.

"С моя заповед са създадени три работни групи, които проверяват трите електроразпределителни дружества по отношение на изпълнение на изискванията които има към дружествата съгласно общи условия. Енергийните предприятия не са задължени да изплащат обезщетение за щетите нанесени в резултат на ограничителен режим. Уверявам, че комисията ще бъде безкомпромисна към нарушения, за които ви казах, че ще бъдат санкционирани", обясни Иванов.

Енергийният министър коментира и инвестициите на доставчиците на ток, че винаги може да са по-големи, за да бъде подобро състоянието на мрежите. Това се отнася както за частните компании, така и за държавния Електроенергиен системен оператор (ЕСО).

✓ Изплатиха над 5 млн. лв. на земеделските стопани

От Министерството на земеделието съобщиха, че с актуализиране на тавана за подпомагане по украинската помощ от 250 000 евро на 280 000 евро ДФЗ изплати над 5 009 527 лв. на земеделските стопани.

Средствата получиха 92-ма земеделски производители по държавната помощ "Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна" за 2023 г.

При определянето на плащането към стопаните се отчита и подпомагането, което те са получили от март 2022 година до декември 2023 г. по схемата за държавна помощ.

Новият таван от 280 000 евро се прилага по вече миналия прием по схемата.

✓ София беше домакин на форум за насърчаване на културния туризъм в Китай

В сърцето на София днес се проведе туристически форум за насърчаване на културния туризъм в Китай. Гости от провинция Джъдзян дойдоха, за да демонстрират красотата и богатствата на далечната страна.

Под звуците на красиви мелодии и аромат на зелен чай беше обсъдено сътрудничеството между България и Китай.

"Целта на събитието е да представи туристическите продукти и маршрути на провинция Джъдзян в Китай и по-точно как самата провинция се вписва в програмата "Един пояс, един път" на китайския президент Си Дзинпин. И българите, и китайците имат изключително богата история, но в сегашния свят това не е достатъчно за развиване на пълния потенциал за сътрудничество в мащаба на туризма и културата", каза Сю Пен, инспектор по културата и туризма на провинция Джъдзян.

България се превръща в нова туристическа дестинация, към която китайските туристи проявяват голям интерес. Според данни на експерти, преди пандемията броят на китайските туристи у нас се е увеличавал всяка година, а през 2019 г. броят им е бил над 30 000. Сега постепенно туристите отново се завръщат у нас, а навръщане в Китай пренасят българските традиции.

Фестивалът за кисело мляко в Китай. Това, което направиха, закваската от района на Момчиловци и в Шанхай киселото мляко "Момчиловци", е с изключително добър отзвук като цяло. По този начин се предизвиква интерес, който е основателен", каза Момчил Караиванов, координатор на Смолян в регионалния академичен център при БАН.

Въпреки разстоянието и визовите пречки, организаторите са убедени, че все повече българи ще започнат да виждат и чуват образа на Китай.

БНР

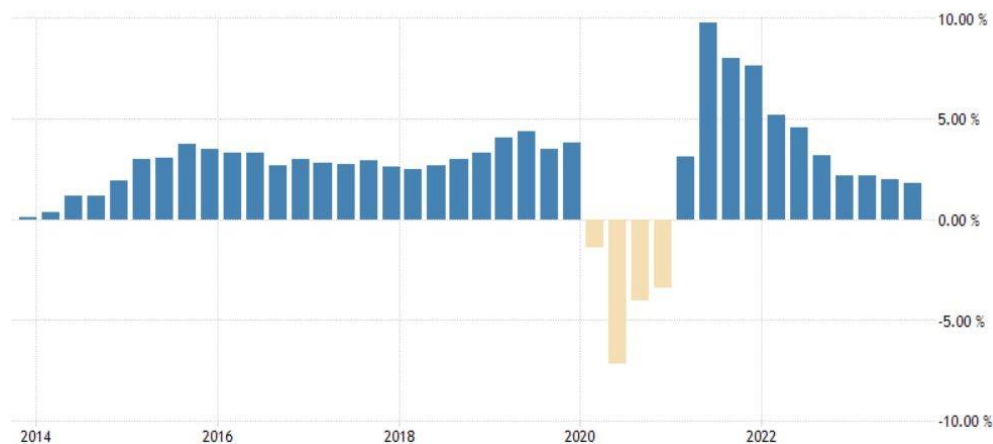
✓ НСИ: Българската икономика нараства с 1,8% на годишна база през третото тримесечие

Българската икономика нараства през третото тримесечие на 2023 г. с 0,4% спрямо второто тримесечие, когато също нарасна с 0,4%, показва неревизираната предварителна оценка на Националния статистически институт (НСИ).

Спрямо третото тримесечие на 2022 г. БВП се повишава през периода юли - септември 2022 г. с 1,8% при експресна оценка на НСИ за нарастване с 1,7% и след растеж с 2,0% през второто тримесечие.

Основна подкрепа за икономическата експанзия през третото тримесечие оказва нарастването на крайното потребление с 0,6% и на бруто образуването на основен капитал - със 7,9% спрямо предходните три месеца, като на годишна база крайното потребление нараства с 4,3%, а бруто образуването на основен капитал - с 9,6 на сто.

Промяна на тримесечния БВП спрямо година по-рано (в %)

Произведеният БВП през третото тримесечие възлиза на 48,4661 млрд. лева по текущи цени, като на човек от населението се падат 7522 лева (3846 евро).

Създадената от отраслите на националната икономика брутна добавена стойност (БДС) през третото тримесечие на 2023 г. възлиза на 42,2783 млрд. лева по текущи цени.

Относителният дял на аграрния сектор в добавената стойност на икономиката през третото тримесечие на 2023 г. намалява дела си спрямо същото тримесечие на предходната година с 2,9 процентни пункта до 5,3 на сто. Индустриалният сектор увеличава относителния си дял в добавената стойност на икономиката с 1,0 процентен пункт до 28,8%, а относителният дял на добавената стойност, реализирана от дейностите в сферата на услугите, се повишава до 65,9% спрямо 64,0% през съответното тримесечие на 2022 г.

По предварителни данни за третото тримесечие на 2023 г. крайното потребление нараства с 0,6% спрямо предходното тримесечие, когато се повиши с 1,4%, като в същото време се повишава с 4,3% спрямо година по-рано след експанзия с 5,4% през второто тримесечие.

Бруто образуването в основен капитал нараства със 7,9% след повишение с 2,9% през второто тримесечие, като на годишна база се увеличава с 9,6 на сто.

Износът на стоки и услуги се увеличава през третото тримесечие с 0,2% спрямо второто, когато се сви с 0,2%, като спрямо година по-рано отбелязва спад с 3,1% след понижние с 2,3% през предходните три месеца.

Вносът на стоки и услуги се увеличава спрямо предходното тримесечие с 1,5% (след спад с 4,8% през второто тримесечие), но спрямо година по-рано се свива с 5,5% (след спад с 10% през периода април-юни).

Въпреки по-сериозното нарастване на вноса спрямо износа, външнотърговското салдо на нашата страна през третото тримесечие е положително и в размер на 3,6156 млрд. лева, което са равнява на относителен дял от 7,4% от БВП.

(Проценти)

		Темп на прираст спрямо предходното тримесечие				Темп на прираст спрямо съответното тримесечие на предходната година			
		IV 2022	I 2023	II 2023	III 2023	IV 2022	I 2023	II 2023	III 2023
1	Брутна добавена стойност по икономически сектори	0.5	-0.2	0.3	0.3	4.0	2.0	1.3	0.9
2	Селско, горско и рибно стопанство	-1.0	-0.8	-0.3	-3.8	-3.7	-1.8	-1.7	-5.7
3	Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1.7	-0.4	0.6	0.9	4.2	2.1	1.6	2.9
4	Строителство	0.2	0.1	0.1	0.1	18.3	0.4	0.5	0.5
5	Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0.1	1.3	0.3	0.4	-0.5	3.6	2.5	2.1
6	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.2	0.1	0.1	0.1	0.9	0.8	0.7	0.6
7	Финансови и застрахователни дейности	0.4	-1.3	1.2	1.5	7.1	1.4	1.4	1.7
8	Операции с недвижими имоти	1.0	-0.4	-0.1	-0.5	2.6	2.7	0.9	0.0
9	Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	1.4	-2.1	1.1	-0.1	5.3	1.1	1.2	0.3
10	Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	1.0	-0.5	0.5	0.4	6.3	2.9	2.1	1.4
11	Култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериториални организации и служби	-0.5	-0.6	0.1	-0.9	0.2	-0.9	-0.6	-1.8
12	Корективи	0.9	4.8	0.8	1.7	-3.4	4.4	6.2	8.4
13	Брутен вътрешен продукт	0.6	0.3	0.4	0.4	2.7	2.4	2.0	1.8
	По елементи на крайното използване:								
14	Крайно потребление	2.1	0.1	1.4	0.6	5.7	4.8	5.4	4.3
15	Индивидуално	2.3	0.2	2.2	0.1	6.2	5.5	7.9	4.8
16	Колективно	0.1	-0.6	0.0	0.5	3.0	-0.3	-11.4	0.0
17	Бруто капиталобразуване	-	-	-	-	-	-	-	-
18	В основен капитал	4.8	-5.9	2.9	7.9	11.6	-4.1	0.4	9.6
19	Изменение на запасите	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Външнотърговско салдо	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Износ на стоки и услуги	-0.1	-3.0	-0.2	0.2	10.9	0.0	-2.3	-3.1
22	Внос на стоки и услуги	1.1	-3.3	-4.8	1.5	15.1	-5.0	-10.0	-5.5

През третото тримесечие БВП на един трудово зает се увеличава с 2,1% спрямо година по-рано.

Заетите лица в икономиката са 3,6105 млн., а общият брой отработени часове е 1,4076 млрд.

Структурата на заетостта по икономически сектори през третото тримесечие на 2023 г. спрямо съответното тримесечие на 2022 г. показва увеличение на относителния дял в сектора на услугите и намаление на относителния дял в аграрния и индустриалния сектори.

На едно заето лице се падат 13423,5 лева от текущия обем на brutния вътрешен продукт, като всеки зает създава средно 34,4 лв. БВП за един отработен час.

Брутната добавена стойност (БДС) средно на един зает през третото тримесечие на 2023 г. се увеличава реално с 2,3% в сравнение със същия период на предходната година, а БДС за един отработен човекочас се увеличава реално с 3,3%.

По предварителни данни за третото тримесечие на 2023 г. равнището на производителността на труда в индустриалния сектор е 14,0372 хил. лв. брутна добавена стойност средно на един зает и 34,5 лв. за един отработен човекочас. В сектора на услугите всеки зает произвежда средно 11893 лв. БДС, като за един отработен човекочас се създават средно 30,8 лв. от текущия обем на показателя.

Най-ниска е производителността на труда в аграрния сектор - 3822,4 лв. БДС на един зает и 10,1 лв. за един отработен човекочас.

✓ Евростат: Стагнация на икономиката на ЕС, растеж от 0,4% в България

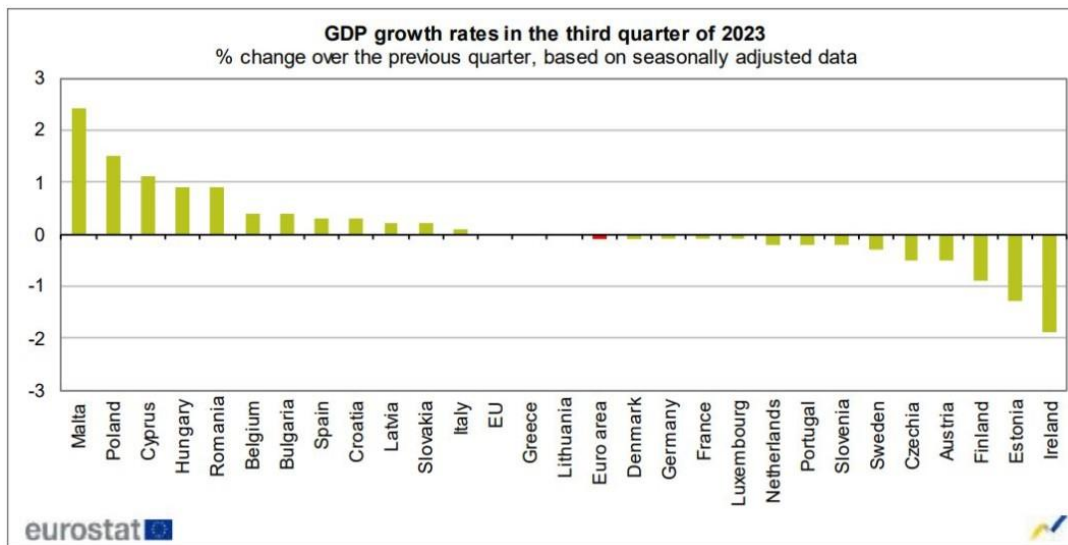
Икономиката на еврозоната се сви през третото тримесечие с 0,1% спрямо предходните три месеца, докато икономиката в целия Европейския съюз стагнира, показват неревизирани данни на официалната европейска статистика Евростат.

В същото време БВП на България се повиши с 0,4% за второто поредно тримесечие, като едва пет други страни членки на ЕС отбелязаха през третото тримесечие по-добра икономическа експанзия.

Най-солиден растеж на тримесечна база през третото тримесечие отбеляза БВП на Малта (с 2,4%), следвана от Полша (с 1,5%), Кипър (с 1,1%), Унгария и Румъния (с по 0,9%), следвани от България и Белгия (с растеж от по 0,4%).

Най-голямо свиване пък отчита икономиката на Ирландия (спад с 1,9%), следваната от тази на Естония (с 1,3%) и Финландия (с 0,9%), като икономически спад през третото тримесечие отчетоха 13 от 27-те страни членки на съюза.

БВП на страните членки на ЕС през третото спрямо второто тримесечие (в %)

Спрямо година по-рано БВП на еврозоната и на целия ЕС остана непроменен през третото тримесечие след експанзия през второто тримесечие съответно с 0,6% и с 0,5 на сто, като това представлява поредно влошаване на растеж, след като през първите три месеца на 2023 г. икономиката на еврозоната нарасна с 1,8%, а на целия ЕС - с 1,7 на сто.

БВП на България пък нарасна спрямо година по-рано с 1,8%, като шест други членки на ЕС отбелязаха по-силен икономически растеж през третото тримесечие, водени от Малта (повишение с цели 7,1%), Хърватия (с 3%), Румъния (с 2,9%) и Кипър (с 2,2%).

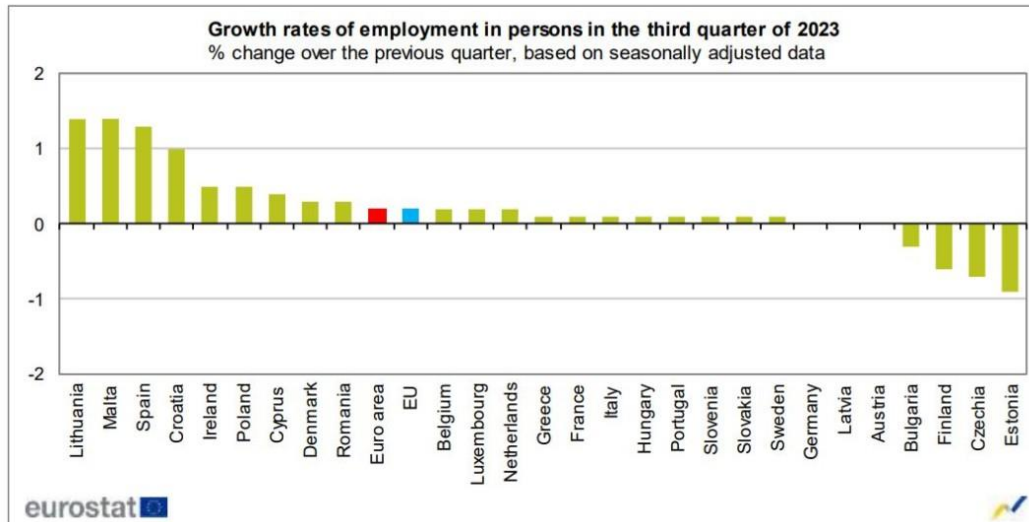
В същото време броят на трудово заетите хора в ЕС и в частност в еврозоната се повиши през третото тримесечие с 0,2% спрямо предходните три месеца, когато нарасна с 0,1%.

Спрямо година по-рано заетостта се увеличи в еврозоната и в целия ЕС с 1,3% след повишения съответно с 1,4% и с 1,2% през второто тримесечие.

Общият брой на работещите в ЕС през третото тримесечие беше 216,6 милиона, от които 168,7 млн. в еврозоната.

В България обаче трудовата заетост се понижи през третото тримесечие с 0,3% спрямо второто, когато отбеляза намаление с 0,1%, като спрямо година по-рано заетостта в нашата страна се сви с 0,6% след растеж с 1,2% през периода април - юни.

Трудова заетост в страните членки на ЕС през третото спрямо второто тримесечие (в %)

✓ Над 100 000 работници в технологичната индустрия се очаква да загубят работата си до 2030 г.

2023 година се превърна в година на масови съкращения. Много компании в технологичния сектор в целия свят решиха да освободят голяма част от работната си сила. Тенденцията не подмина и Испания, където през следващите две години ще бъдат съкратени 5 124 души само от "Телефоника".

Испанският телеком вече информира синдикатите за предстоящите съкращения. Повече от половината от тях са в регионите на Мадрид, Каталуния и Андалусия. Според ръководството на компанията причините са "продуктивни, организационни и технически", а според синдикатите основната е навлизането на изкуствения интелект в сферата на телекомуникациите. Затова те ще настояват за отпускането на обща финансова помощ от държавата, и от "Телефоника", която да помогне на съкратените да се преквалифицират и да си намерят нова работа.

Телекомът обаче не е единственият, който планира съкращения. Само през тази година 1 144 технологични компании са съкратили 256 411 души по целия свят. През 2022 г. те са били близо 165 000. Освен изкуствения интелект като причини се сочат и инфлацията, и рискът от рецесия.

Много от компаниите в сектора започнаха да търпят загуби още от пандемията, които бяха увеличени от икономическите последици от войната в Украйна. Сред тях са "Спотифай", "Бритиш телеком", "Водафон" и "Мета", чийто осъществени или планирани съкращения касаят над 90 000 души.

Компанията "Амазон", която изживя "златната си ера" по време на пандемията сега съкрати 27 000 служители. Без работа остана и 80% от испанския персонал на "Екс", по-рано "Түитър".

✓ Обезщетенията срещу природни бедствия надхвърлят \$100 млрд. за четвърта поредна година

Рекордни загуби от силни гръмотевични бури оставиха застрахователния сектор през тази година с искове за обезщетения за най-малко 100 милиарда долара за четвърта поредна година, показват внимателно наблюдавани оценки, цитирани от "Файненшъл таймс".

Подобни бури с гръмотевици и проливен дъжд, особено в САЩ и Италия, са оставили след себе си застрахователни щети за 60 милиарда долара, повече от два пъти повече от средната стойност за предходните 10 години, според изследователското звено на презастрахователната група Swiss Re.

Главният икономист на групата каза, че кумулативният ефект от по-малките метеорологични явления оказва "голямо влияние" върху рентабилността на застрахователите.

Общите застраховани загуби от природни катастрофи са намалели с една четвърт от миналогодишните за цели 133 млрд. долара след "по-тих" от обичайния сезон на ураганите. Но още една година на искове, достигащи 100 милиарда долара, поражда допълнителна предпазливост за сектор, в който застраховките вече стават труднодостъпни в някои области, отбеляза финансово издание.

✓ Акциите на Google поскъпват с 5% след стартирането на езиковия ИИ модел Gemini

Акциите на компанията-майка на Google - Alphabet Inc. поскъпват с 5% в началото на търговията на Уолстрийт, след стартирането на Gemini - нов езиков модел, базиран на изкуствен интелект (AI).

Заедно със стартирането на Gemini, снощи Google представи и най-новия си смартфон Pixel 8 Pro, оборудван с Gemini, като същевременно представи и нов AI ускорител и нов AI хиперкомпютър.

Към 17.00 часа българско време акциите на Alphabet поскъпнаха с 5% към 138 долара за една акция, отправяйки поглед към бившите важни ценови върхове около 141,10 (от 22-ри ноември) и около 142,38 долара (от 12-ти октомври).

Поскъпването на акциите на компанията-майка на Google допринасят за възходящо движение и на акциите на други технологични гиганти като Amazon и Apple, които поскъпват с между 1,3% и 1,5% в началото на днешната търговия на Уолстрийт.

Акциите на Nvidia и на Meta също поскъпват с над 1%, а тези на Advanced Micro Devices скочиха с повече от 5%, след като Meta, OpenAI и Microsoft бяха, че ще използват най-новия чип с изкуствен интелект на AMD.

Мениджър

✓ Две извънредни заседания на парламента следващата седмица, първото заради Бюджет 2024

Народното събрание ще проведе извънредни заседания в понеделник и във вторник. В понеделник депутатите ще обсъдят на първо четене проекта на правителството за държавния бюджет за 2024 г., а във вторник се предвижда окончателното гласуване на част от данъчните закони, предава БНР.

Отлагането на бюджета и планирането му за обсъждане преди данъчните закони следващата седмица срещна съпротивата на БСП. "Вчера призовах разумът и професионализъмът да надделеят над лакомията, безхаберията на българския народ – не. Че и лекции ми чете тука Цонев от трибуната колко сме неграмотни и не знаем как се прави бюджет!", каза лидерът на БСП Корнелия Нинова.

Шефът на бюджетната комисия Йордан Цонев от ДПС обясни, че разместването е заради отсъствието на финансовия министър Асен Василев, който участва в Съвета на Европейския съюз по икономически и финансови въпроси, и заради вчерашната законодателна програма с внесени законопроекта от парламентарните групи:

"Днес как да гледаме бюджета като..., готов е докладът на всички комисии, сега можем да го почнем. Искате ли без министъра да го почнем? Не искате. Ние не искаме да правим прецеденти, а се гледа бюджет без министър, така че няма никаква диспропорция, няма никаква липса на логика, както твърдите. Напротив, абсолютно последователно се движим", добави Цонев.

✓ Ядрената енергетика трябва да преодолее десетилетия на стагнация, за да постигне целта на COP28 за утрояване на капацитета

Глобалната ядрена енергетика получи сериозна морална подкрепа на срещата на върха за климата COP28 в Дубай, след като повече от 20 нации обещаха да утроят капацитета на ядрена енергия до 2050 г.

Но за постигането на тази цел ще е нужно индустрията да преодолее регулаторните спънки, финансовите препятствия, проблемите с доставките горивото и опасенията за обществената безопасност, които допринесоха за множеството забавени проекти и десетилетия на стагнация в сектора, пише [Ройтерс](#).

Отне 70 години, за да може глобалният ядрен капацитет да достигне сегашното си ниво от 370 гигавата (GW). Сега индустрията трябва да избере технологии, да набере финансиране и да разработи правила за изграждане на още 740 GW капацитет за половината от това време.

„Съдейки по представянето на международната ядрена индустрия през последните две десетилетия, това е невъзможно“, каза Майкъл Шнайдер, водещ автор на Доклада за състоянието на световната ядрена индустрия.

Декларацията, подписана от САЩ, Франция, Великобритания, Южна Корея и други, ангажира страните да мобилизират инвестиции и да насърчат финансови институции като Световната банка да подкрепят ядрената енергия.

Тя също така обещава усилия за удължаване на живота на съществуващите централи и подкрепа за нови технологии като малки модулни реактори (SMR).

Лидерите от сектора, присъстващи на срещата COP28, приеха положително декларацията, но и признаха затрудненията, пред които е изправена индустрията.

„Ядрената енергия е най-безопасният източник на енергия“, каза Патрик Фрагман, главен изпълнителен директор на Westinghouse. „Разбира се, при първите по рода си реактори имаше проблеми и разходите се надхвърляха. Знаем това, носим белезите“, добави той.

В знак за още предстоящи предизвикателства, някои екологични групи разкритикуваха декларацията, като се позоваха на опасения за обществената безопасност, докато академиците изразиха съмнения дали централите ще могат да заработят навреме, за да помогнат за предотвратяване на климатична катастрофа.

„Защо някой би похарчил дори един долар за технология, която, ако бъде планирана днес, дори няма да бъде достъпна до 2035-2045 г.?“ каза Марк Джейкъбсън, енергиен специалист в Станфордския университет.

Включени в мрежата

В момента в световен мащаб се изграждат 60 ядрени реактора в 17 страни, като само Китай отговаря за 25 от тях, според данни на Световната ядрена асоциация.

Въпреки че Китай е една от малкото страни, които остават непоколебими в ангажимента си за ядрено развитие през годините, целта на Пекин за ядрена капацитет до 2020 г. е една от единствените, които управляващите са пропуснали. Междувременно в голяма част от Запада капацитетът на ядрената енергия е в застой, с огромни разходи за изграждане на реактори, проблеми с разрешителните и обществена опозиция след ядрената авария във Фукушима в Япония през 2011 г., която се превърна в пречка пред новото строителство.

По време на срещата COP28 ядрените фирми говориха за развитието на малките модулни реактор като по-добър залог за бъдещето на индустрията. Поддръжниците им казват, че те имат по-кратко време за изграждане от традиционните инсталации и на теория биха могли да бъдат пуснати онлайн по-бързо.

Korea Hydro and Nuclear Power (KHNP) представи симулатор на своя реактор „iSMR“, проектиран да бъде включен в съществуващи електрически мрежи и използван за работа на инсталации за обезсоляване или осигуряване на градско отопление.

KHNP ще може да построи централа за две години, след като влязат в сила разрешителните, каза главният изпълнителен директор Джоо Уанг. Това е значително по-кратък период за влизане в експлоатация в сравнение със стандартните 10 до 20 години за големите реактори.

„Исторически е вярно, че атомните електроцентрали подлежат на одобрение от правителството и не мисля, че това ще се промени“, каза Уанг.

„Но ако SMR направи добър демонстрационен проект, ще има експоненциален ръст на търсенето в целия свят“, добави той.

iSMR на KHNP е един от около 80 такива модела в процес на разработка, но повечето от тях едва ли ще започнат работа преди 2030 г., казват експерти.

NuScale, който има единствения дизайн на SMR, одобрен от Комисията за ядрено регулиране на САЩ, миналия месец трябваше да прекрати проекта си в национална лаборатория поради притеснения относно ниското търсене на мощност от централата.

Рафаел Гроси, генерален директор на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ), каза пред Ройтерс, че органът в момента работи върху хармонизирането на правилата за одобрение в световен мащаб, за да улесни споделянето на технологии между държавите.

„МААЕ стартира процес, така че регулаторите по света да могат да действат по-бързо, като винаги прилагат много строги мерки за безопасност“, каза той. Настоящата система може да не работи на глобализиран пазар, където SMR, произведени в Съединените щати, се продават в Африка, каза той.

Доставки на гориво

Преминаването към SMR може да донесе друг проблем: много от тези модулни реактори ще работят с модерни горива – пазар, на който в момента доминация има Русия.

В момента Русия е единственият значителен производител на висококачествен нискообогатен уран (HALEU), който е ключов за новите реакторни технологии.

Американска компания, наречена Centrus започна да произвежда HALEU и Европейският съюз също работи върху производството, съобщи МААЕ.

Фрагман от Уестингхаус каза, че доставките на уран са „напълно управляеми: и основният проблем е увеличаването на обогатяването и възстановяването на капацитета за преобразуване в Запада – процес, който според него е „в ход“. Джонатан Коб от Световната ядрена асоциация призна, че утрояването на капацитета до 2050 г. няма да е лесно. „Точно затова беше необходима декларацията“, каза той. „Правителствата разглеждат ролята, която трябва да играят за постигането на това. Това няма да се случи просто така, както обикновено“, добави Коб.

✓ Volkswagen влиза в режим "икономии", планира да намали разходите за труд с 20%

Германският автомобилен производител Volkswagen ще бъде принуден да съкрати работни места през следващите години, за да намали разходите и да увеличи рентабилността на дейността си предвид развитието към електрическа мобилност.

Компанията си поставя за цел да намали разходите за труд с 20%, заяви Гунар Килиан, ръководител на отдела за човешки ресурси на VW.

"През следващите няколко години ще трябва да съкртим работни места. Ще направим това по социално отговорен начин, като използваме възможно най-много схеми за ранно пенсиониране", заяви Килиан пред служителите на VW във вътрешен документ, цитиран от в.The Wall Street Journal.

Предстоящите съкращения са част от цялостния план на VW, в рамките на който компанията цели да постигне икономии на разходи в размер на 10 млрд. евро до 2026 г. "В бъдеще ние във VW ще трябва да работим с по-малко хора в много сегменти. Искаме Volkswagen отново да се превърне във водеща глобална марка в света", заяви шефът на VW Томас Шефер.

По-рано ръководството на компанията предупреди, че високите разходи и ниската производителност намаляват конкурентоспособността на VW.

3e-news.net

✓ Министър Богданов: България има потенциал да се превърне в хъб за системи за съхранение на енергия

България и Южна Корея ще подпишат Меморандум за двустранна търговия и стимулиране на инвестициите. Това се разбраха на среща в Сеул министърът на икономиката и индустрията Богдан Богданов и министърът на търговията, индустрията и енергетиката на Република Корея Ан Дукгюн.

Търговският министър на Южна Корея отправи предложението към българския министър по време на срещата. Със споразумението ще бъдат положени основите за активизиране на икономическото сътрудничество между двете страни през следващите години.

„Оценяваме високо предложението. Добра възможност то да бъде подписано е на заседанието на българо-корейската Комисия за икономическо сътрудничество, което ще се проведе през 2024 г. в България", посочи Богданов. На срещата стана ясно, че Южна Корея има подобни споразумения само с осем държави, сред които са ОАЕ, Унгария и други.

Двамата разговаряха още за подобряване на двустранното сътрудничество в сектори като промишлеността, ядрената енергетика и производството на водород. Богданов и Ан се договориха за партньорство в сферата на възобновяемите енергийни източници, въглеродно - неутралните индустриални зони и производството на електрически автомобили. Министрите обсъдиха възможностите за сътрудничество с корейски компании в тези направления.

„България има ключова роля в енергийния сектор в региона. Можем да постигнем стратегически партньорства в развитието на възобновяемите енергийни източници, допълни Богданов. Той обяви, че страната ни има огромен потенциал да се превърне в хъб за системи за съхранение на енергия, като корейски компании могат да участват в процеса, за да се изгради този капацитет.

По време на срещата българският министър подчерта, че цени високо подкрепата на Южна Корея за приемането на страната ни в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие.

„България и Южна Корея са стратегически партньори. Искаме да активизираме двустранните икономически отношения. Предвид икономическите и геополитическите предизвикателства в световен мащаб, трябва да бъдем отворени към нови партньорства", заяви министър Богданов и подчерта, че страната ни има стратегическо географско разположение и може да бъде врата към Европа на корейските компании.

По време на официалната си визита в Южна Корея министърът на икономиката и индустрията и представителите на Сдружението „Българска отбранителна индустрия“ проведоха разговори и с ръководството на KDIA – Корейската асоциация на отбранителната индустрия. Те обсъдиха възможности за сътрудничество в процеса по модернизиране

на българската военна индустрия. Предложено бе да бъде подписано споразумение между двете организации и активизиране на партньорството във високите технологии, свързани със сателити, дроне и разработване на приложения в отбраната.

Разгледани бяха и възможностите за съвместна програма за производство на боеприпаси по стандарт на НАТО, както и посещение на корейски компании по време на военното изложение „Хемус 2024“ у нас.

През първите девет месеца 2023 г. общият стокообмен с Южна Корея е на стойност 344.7 млн. щ.д. и бележи увеличение от 27.2% спрямо същия период на 2022 г. Българският износ е с ръст от 64.7% и е на стойност от близо 187 млн. щ.д.

✓ Министър-председателят акад. Николай Денков и министър Радев ще инспектират съоръженията по интерконектора България-Сърбия

Министър-председателят акад. Николай Денков и министърът на енергетиката Румен Радев ще инспектират съоръженията по междусистемната газова връзка България-Сърбия на 8-ми декември (петък), от 12.00 ч. на газоизмервателна станция Калотина.

В изпълнение на целите на Европейския съюз за изграждане на интегриран енергиен пазар през тази година успешно бе изградена междусистемната газова връзка България-Сърбия. Благодарение на газопровода България получава достъп до източници на газ от Западна Европа по изцяло нов маршрут, а Сърбия - до терминалите за втечен природен газ в региона и до Южния газов коридор.

✓ Съветът на ЕС постигна съгласие за разширяване на списъка на технологични продукти с нулеви емисии с ядрени и устойчиви алтернативни горива

Съветът на ЕС прие позицията си („общ подход“) относно проект на регламент, установяващ рамка от мерки за засилване на европейската екосистема за производство на технологични продукти с нетни нулеви емисии (нетна нула б.р.), по-известна като „Закон за промишлеността с нулеви емисии“ (‘Net-zero Industry Act’).

Настоящата позиция разширява списъка с технологии с нулеви емисии от 8 на 10, като в него се включват ядрени и устойчиви алтернативни горива, се казва в съобщение на СЕ на ЕС. Разширява се и списъка на нестратегическите нулеви технологии до биотехнологични климатични и енергийни решения, други ядрени технологии и трансформиращи индустриални технологии за енергоемките индустрии. Предвижда се и редовна оценка на регламента във връзка с поставените цели, което отваря вратата за включване на други подходящи технологии.

Основната цел на предложението е ускоряване на промишленото внедряване на критични технологии, необходими за подпомагане на прехода към климатична неутралност чрез единния пазар за засилване на икономическата устойчивост и конкурентоспособност на Европа.

С Net-Zero Industry Act Европейският съюз има за цел да постигне глобално лидерство в зеления преход, използвайки технологиите на бъдещето, за повишаване на конкурентоспособността на индустрията, създаване на качествени работни места и засилване на стратегически суверенитет.

Осигурявана на пътя към технологиите с нетна нула

Законът предлага улесняване на условията за инвестиране на база на списък от ключови технологии, чрез опростяване на процедурите за издаване на разрешителни и приоритизиране на стратегически проекти. Той също така предлага да се улесни достъпът до пазара на стратегически технологични продукти, подобряване на уменията на европейската работна сила съответните обещаващи сектори (по-специално чрез стартирането на промишлени академии с нетна нула). Както и създаване на платформа за координиране на действията на ЕС в тази област. За да насърчи иновациите, Net-Zero Industry Act предлага създаването на специфични регулаторни рамки за разработване, тестване и валидиране на иновативни технологии.

Той определя индикативния показател за достигане на 40% от производството за покриване на нуждите на ЕС от стратегически технологични продукти, като слънчеви фотоволтаични панели, вятърни турбини, батерии и термopомпи. Предложението също така определя конкретна цел за улавяне и съхранение на въглероден диоксид на CO₂ с годишен капацитет за нагнетяване от най-малко 50 милиона тона CO₂, който трябва да бъде постигнат до 2030 г., коментира испанският министър на индустрията и туризма Jordi Hereu Boher.

Съвета подкрепя основните цели на Net-Zero Industry Act като в същото време разширява обхвата на неговото приложение, изяснява правилата за процедурите за издаване на разрешителни, достъп до пазара и обществени поръчки, както и по отношение на насърчаването на уменията, изследванията и иновациите.

Обхват и списъци на технологиите

Увеличава се списъка на стратегическите нулеви технологии от 8 на 10, като в него се включват ядрени и устойчиви алтернативни горива. В същото време се обяснява, че това не трябва да засяга нито правото на държавите членки да определят енергийния си микс, нито разпределението на средствата на ЕС по време на текущия многогодишен бюджет.

Разширява се и списъка на нестратегическите нулеви технологии до биотехнологични климатични и енергийни решения, други ядрени технологии и трансформиращи индустриални технологии за енергоемки индустрии. Освен това позицията на Съвета включва приложение със списък на продукти и компоненти, използвани основно за производството на технологии с нетна нула. Освен това мандатът предвижда редовна оценка на регламента във връзка с поставените цели, което отваря вратата за включване на други подходящи технологии.

Мандат на Съвета

Позицията на Съвета подкрепя основните цели на Net-Zero Industry Act, но въвежда няколко подобрения, като разширяване на обхвата на приложение, изясняване на правилата за процедурите за издаване на разрешителни, достъп до пазара и обществени поръчки и насърчаване на умения, изследвания и иновации.

Обхват и списъци на технологиите

Съветът на ЕС увеличава списъка на стратегическите нулеви технологии от 8 на 10, като включва ядрени и устойчиви алтернативни горива. Той също така изяснява, че това не трябва да засяга нито правото на държавите членки да определят техния енергиен микс, нито разпределението на средствата на ЕС по време на текущия многогодишен бюджет.

Разширява се и списъка на нестратегическите нулеви технологии до биотехнологични климатични и енергийни решения, други ядрени технологии и трансформиращи индустриални технологии за енергоемки индустрии. Освен това позицията на Съвета включва приложение със списък на продукти и компоненти, използвани основно за производството на технологии с нулево отражение. Предвижда се и редовна оценка на регламента във връзка с поставените цели, което отваря вратата за включване на други подходящи технологии в бъдеще.

Процеси на издаване на разрешителни

Съгласно позицията на Съвета стратегическите технологии с нулево нетно потребление ще се възползват от подобрени и реалистични процедури за издаване на разрешителни, както и от допълнителна подкрепа за привличане на инвестиции. Освен това общият подход включва концепцията за зони на нетна нула.

Капацитет за нагнетяване на CO₂

Документът включва преноса на CO₂ и инфраструктурата в обхвата на разпоредбите за капацитет за нагнетяване на CO₂. По този начин се разширява веригата за създаване на стойност за този сектор. Преразглежда се приноса на малките производители на нефт и газ.

Обществени поръчки и търгове

В новата позиция се изясняват процедурите за възлагане на обществени поръчки, така че да се осигурят прозрачни, приложими и хармонизирани изисквания за технологии с нетна нула, както и диверсификация на доставките на стратегически технологии за ЕС. Според съобщението същевременно се гарантира достатъчна гъвкавост за възлагащите органи. Той изяснява например, при какви условия публичните органи могат да изберат доставчик, който не е най-евтиният, ако има по-голям принос за екологичната устойчивост и устойчивост на държавата членка.

Що се отнася до търговете, предложението на Съвета позволява на държавите-членки да прилагат както критерии за предварителна квалификация, така и критерии за възлагане. Европейската комисията ще определи тези критерии в акт за изпълнение и ще преразгледа обема, продаден на търг въз основа на оценка на функционирането на системата.

Подобряване на уменията

Въпреки че припомня, че образованието е национална компетентност, позицията на Съвета подкрепя широките цели за Европейските академии за индустрия с нетни нулеви емисии за възпроизвеждане на успешния модел на "European batteries academy" в разработването и предоставянето на учебно съдържание, адаптирано към промишлеността с нулева нетна мрежа потребности от умения.

Предвидени са и съответни регулации.

✓ Разочароващата статистика за еврозоната потопи в червено европейските фондови пазари в четвъртък

Европейските фондови индекси се понижиха в четвъртък след силен ръст през предходната сесия, изтривайки печалбите от сряда, най-вече заради разочароваща статистика за еврозоната.

Вниманието на търговците в четвъртък беше насочено към окончателните данни за динамиката на БВП на еврозоната през третото тримесечие, които показаха спад с 0.1 на сто във валутния блок и е останал стабилен в ЕС спрямо

предходното, второ тримесечие, сочат най-новите данни на Евростат. Те потвърждават оценките, обявени първоначално от европейската статистическа агенция на 14 ноември.

През второто тримесечие на 2023 г. БВП нарасна с 0.2 на сто в еврозоната и остана без промяна в ЕС на тримесечна сезонно изгладена база.

В сравнение със същото тримесечие на предходната година, сезонно коригираният БВП остава без изменение както в еврозоната, така и в ЕС през третото тримесечие на 2023 г., след ръст от 0.6 на сто в еврозоната и 0.5 на сто в ЕС, отчетени през второто тримесечие спрямо съответния период на миналата година. Анкетирани от Trading Economics, очакваха статистическата служба на ЕС да потвърди 0.1% тримесечен спад на БВП през юли-септември и увеличение от 0.1% на годишна база.

Доклад на Федералната статистическа служба на Германия (Destatis), също публикуван в четвъртък, показва неочакван спад от 0.4% на индустриалното производство на страната през октомври в сравнение с предходния месец. Спадът се наблюдава за пети пореден месец. Експертите прогнозираха средно увеличение от 0.2%.

Цените на жилищата в Обединеното кралство са се повишили с 0.5% през ноември в сравнение с предходния месец, съобщи консултантската фирма Halifax. Темпът на нарастване се забавя от 1.2% през октомври.

Продължаващото, макар и забавящо се покачване на цените на жилищата се дължи по-скоро на липса на предлагане, отколкото на повишено потребителско търсене, каза Ким Кинерд, директор на Halifax Mortgages, цитиран от Financial Times. На годишна база цените на жилищата във Великобритания са намалели с 1% през ноември (-3.1% през октомври).

До обед общият индекс на най-големите европейски компании Stoxx Europe 600 се понижи с 0.34%, след като сряда показателят се покачи до 4-месечен връх. От националните измерители на „сините чипове“ с най-голям о понижение беше испанският IBEX 35 (-0.57%), следван от британския FTSE 100 (-0.29%), германския DAX (-0.26%), френският CAC 40 (-0.19%), италианския FTSE MIB (-0.14%). Следобед низходящият тренд не само, че се запази, но за някои индекси понижението се ускори.

Основни борсови индекси в Западна Европа на 7 декември 2023 г.

Индекс	Страна	Стойност/пункт	Промяна/пункт	Ръст/спад
STOXX 600	Общият европейски	468.78	-1.28	-0.27%
FTSE 100	Великобритания	7,513.72	-1.66	-0.02%
DAX	Германия	16,628.99	-27.45	-0.16%
CAC 40	Франция	7,428.52	-7.47	-0.10%
FTSE MIB	Италия	30,121.77	-204.52	-0.67%
IBEX 35	Испания	10,146.00	-112.10	-1.09%

Източник: MarketWatch

От таблицата по-горе е видно, че с най-голям дневен спад завърши испанският бенчмарк IBEX 35, а с най-слабо понижение затвори британският измерител FTSE 100.

Повечето сектори завършиха сесията на червено, а измерителят на акциите на търговците на дребно спадна най-много, с 2.2 на сто.

Акциите на съвместната ивиокомпания Air France-KLM затвориха със спад от 3.07%, след като анализаторите на JPMorgan намалиха очакванията си за акциите на акциите от наднормено тегло до под нормата.

Основаната през 1924 година British Watches of Switzerland Group Ltd, най-големият търговец на дребно на часовници в страната, регистрира спад в печалбата преди данъци през първата половина на текущата финансова година, приходите на компанията остават практически непроменени на годишна база. Както се посочва в прессъобщението на компанията, печалбата преди данъци за 6-те месеца до 29 октомври възлиза на 67 милиона паунда (84.3 милиона долара) в сравнение с 83 милиона паунда за съпоставимия период година по-рано. След новината акциите на компанията първоначално поскъпнаха с 0.38%, но трендът още в ранния следобед се обърна и книгата затвориха със спад от 0.31 на сто.

Цената на акциите на френската Sanofi варираше през деня между печалба и загубата преди Деня на инвеститора. В прессъобщение, отбелязващо събитието, фармацевтичната компания каза, че нейните наскоро пуснати и бъдещи лекарства се очаква да генерират приходи от над 10 милиарда евро годишно до 2030 г. И това наклони везните и акциите приключиха търговията със загуба от 1.20%.

Капитализацията на британския брокер AJ Bell скочи с 15.85% по време на търговията и се озова на върха на Stoxx Europe 600. Компанията получи рекордни приходи през изминалата фискална година и по-конкретно поради високите приходи от лихви.

Акциите на VHP Group бяха сред малкото печелившите, като поскърнаха с 0.40% по време на търговията в Лондон. Минната компания обяви промяна на своя главен финансов директор, заедно с редица други промени в ръководството. Дейвид Ламонт ще се оттегли като финансов директор и ще бъде заменен от Вандита Пант, която в момента е главен търговски директор, а смятана ще е от 1 март. Ламонт ще остане в компанията до февруари 2025 г. като съветник.

Цената на книгата на Societe Generale спадна до обед с 0.6%, но след като френската банка обяви продажбата на мажоритарните дялове в своите дъщерни дружества в Буркина Фасо и Мозамбик на финансовата компания Vista Group, цената на акциите се повиши до 0.53%. Финансовите условия на сделката не бяха разкрити, което малко разочарова инвеститорите.

Акциите на Smart Metering Systems, която е извън общия индекс и оперира в сферата на енергийната инфраструктура, поскърнаха с 40.59% след информация, че американската KKR изкупува британската компания за 1.4 млрд. паунда.

Испанският бенчмарк IBEX 35 спадна най-много сред основите измерители в региона, тъй като инвеститорите решиха да натиснат спирачката за търговия преди ключовия доклад за работните места в САЩ, който ще бъде публикуван в петък, и доклада с окончателните данни за инфлацията в Германия през ноември, който също се очаква утре. Загубите бяха водени от банките, сред които Banco Sabadell (-5.9%), CaixaBank (-3.8%), Bankinter (-3.5%) и Unicaja (-3.1%). Освен това, пазарната цена на англо-испанския авиохолдинг IAG, чиято собственост са националните превозвачи на Англия (BA) и Испания (Iberia), се понижи с 2.2% след последните актуализации от анализаторите на JPMorgan, които изразиха предпочитанията си към нискотарифните авиокомпани. Сред малкото печеливши, цената на акциите на Iberdrola се повиши с 0.7%, след като вчера обяви за спечелването на 5-годишния договор за изключителна доставка на възобновяеми енергийни източници за метрото в Мадрид.

В същото време най-добре представилият се измерител – британският FTSE 100, който затвори с минимална загуба от 0.02%, след ръст от 0.3% в предишната сесия. Секторът на луксозните стоки беше сред най-зле представилите се със спад от 1.7%. Цената на акциите на търговец Burberry се понижи с 2%, след като Deutsche Bank намали целевата си цена на акциите. Също така, измерителят на книгата на компаниите от петролната и газовата индустрия спадна с 0.5%. От друга страна индексът на акциите на стоките за бита се повиши с 1.3%. С най-голям дневен спад бяха книгата на телекома Vodafone (-2.97%), а с най-висок ръст бяха акциите на германския туроператор TUI (+4.0%).

[Bloomberg TV Bulgaria](#)

✓ С подходящи политики България може да има икономически растеж от 15% за десетилетия

България има голям потенциал. Страната разполага с образована работна сила и добро ниво на образование. Ако се възприемат подходящите икономически и банкови политики, България може да има икономически растеж от 15% в продължение на десетилетия, на три десетилетия без проблем. И може да бъде една от най-проспериращите държави в Европа. Това разкри проф. д-р Ричард А. Вернер на откритата си лекция във ВУЗФ за репортаж на Милен Симеонов в предаването „В развитие“ с водеща Веселина Спасова.

Възможен ли е устойчив икономически растеж без инфлация и кризи в България? На този въпрос отговори проф. д-р Вернер в своята лекция. Икономически растеж имаме, когато сме осъществили повече сделки през тази година в сравнение с миналата и повече пари са сменили собствениците си. Парите пък се създават от банковата система: когато една банка отпуска заем, тя създава нови пари. Следователно, за да има растеж се нуждаем от банков кредит за продуктивни бизнес инвестиции. Така имаме растеж без инфлация, а най-добрият тип банки, които правят това са малките местни банки, изтъква проф. д-р Вернер.

„Ако оставите всичко на пазарите и липсва стратегия, липсва индустриална политика, а системата е основно тази на свободния пазар, няма да имате особено висок икономически растеж. Защото пазарите не плащат достатъчно за образование и няма да има достатъчно инвестиции в образование, ако оставите всичко на свободните пазари. Второ, банковата система ще върши онова, което е най-лесно, а именно ще отпуска много заеми в за закупуване на имоти. Затова е важно да има известна намеса, да се увеличат инвестициите в образование, в изследвания и разработки и внедряване на технологии. От друга страна трябва да има множество малки банки, които създават кредити за продуктивни бизнес инвестиции.“

На лекцията си проф. д-р Вернер изтъкна потенциала на страната ни и обясни как да се постига устойчив икономически ръст без инфлация и кризи. Той разясни и на какво се дължат пречките, които спъват държавите в изпълнението на тази им цел. Проф. д-р Вернер ще бъде част от новата магистърска програма на ВУЗФ по "Международно банкиране и финанси", която цели да подготви бъдещите финансисти за динамичния и конкурентен свят, в който живеят.

✓ Институтът GATE работи върху концепцията за цифров двойник на града

GATE е институт към СУ „Св. Климент Охридски“, създаден от 2019 г. финансиран от ЕС с цел да се създаде център за върхови постижения в областта на големите данни и изкуствения интелект. DIANA е нова инициатива на НАТО, създадена през 2021 г., която „ловува“ за най-новите технологии сред най-добрите иноватори на целия алианс. Година по-късно институтът GATE кандидатства пред Международния секретариат на НАТО и успешно стана тестови център от мрежата DIANA. Това заявиха проф. Силвия Илиева - директор на институт GATE и Борислав Банков - координатор на участието на Института за върхови постижения GATE в органа на НАТО за стимулиране на иновациите в отбраната (DIANA) в предаването "Светът е бизнес" с водещ Ивайло Лаков.

Институтът GATE има лаборатория за градска среда в район „Лозенец“, където има различни устройства и сензори, чрез които събират данни и след това ги анализират. Също така имат партньори, които също дават достъп до данни, като са и член на Международна европейска асоциация за споделяне на данни с цел добавена стойност.

Мрежата DIANA има различни елементи, но един от основните, са тестовите центрове, където иноваторите могат да подложат своите разработки с цел тестване и валидиране. DIANA цели да изгради екосистема от иноватори, инвеститори и експерти в сигурността и отбраната, за да създават заедно нови технологии от последни поколения – т.нар. технологии с двойна употреба, които имат приложение както в цивилния, така и във военния сектор, обясни Банков.

На всеки две години Международният секретариат на НАТО поставя различни приоритети. По тези приоритети на определено време те публикуват предизвикателства към иновативната общност в целия алианс. Всеки, който има разработки, може да участва и да ги предложи на НАТО, след като минат през първична оценка и са веднъж допуснати до програмата, могат да използват тази екосистема, разказва още Банков.

„Първото пилотно предизвикателство беше между август и ноември тази година. Първата успешна кохорта от 44 компании ще започне да участва в програмата от януари месец и български иноватори също са част от нея, като заемат доста добри позиции и дори сравнение с Германия има повече.“

Финансирането от ЕС на института GATE е за период от 7 години, стартирайки от 2019 г., като с тези пари ще стигнем до етап на устойчиво развитие, заяви Илиева.

За НАТО изкуственият интелект е както предизвикателство, така и възможност. НАТО полага големи усилия да поставя нови стандарти на международно ниво за това как изкуственият интелект да се използва отговорно и безопасно, смята Банков.

Благодарение на подкрепата на външното министерство, Министерството на иновациите и растежа, както и Министерство на отбраната и това на отбраната, проф. Илиева е национален представител в надзорния съвет на НАТО за използване на изкуствен интелект и големи данни. Въпрос на усилия е ние да направим необходимото, за да може дори да сме изостанали от страна на юридическите въпроси, те да настигнат технологиите достатъчно бързо, посочи Банков.

Съвместно с НАТО и ЕС полага усилия, като ние участваме в проекти, в които се разработва изкуственият интелект и се стремим той да е обясним. Студентите, които са от Факултета по „Информатика и математика“ на Софийски университет се интересуват от технологии и са наистина любопитни. Интересът на студентите е най-вече в две направления – проблемите на града и дезинформацията, разказва Илиева.

Изкуственият интелект е възможност, тъй като тези системи трябва да се посрещнат с още по-добър инструмент за разпознаване и в института GATE разработваме именно такива инструменти за установяване на deepfake, заяви Банков.

Илиева отбеляза, че направленията, в които институт GATE е дефиниран и работи в „Градове на бъдещето“, са се фокусирали върху цифров двойник на града, което е нова концепция, в която един от сценариите е 15-минутният град – на 15 минути от мястото, където живеете, да имате цялата необходима инфраструктура.

Банков обяви, че първоначалната оперативна способност на DIANA трябва бъде постигната следващата година, а пълната оперативна способност – всичко да заработи и да има видими резултати, се очаква през 2025 г.

✓ Признаците за рецесия в еврозоната се увеличават, тъй като производствата се спъват

Индустриалното производство в Германия и Италия започна последното тримесечие на годината със затруднения, след като Франция и Испания отчетоха сходни резултати, което говори за възможна рецесия в региона.

Производството в най-голямата европейска икономика е намаляло с 0,4% през октомври спрямо предходния месец до най-ниското си ниво от август 2020 г., съобщи германската статистическа служба в четвъртък. В Италия производството е намаляло с 0,2% спрямо септември.

Макар че обхватът на всяка статистическа извадка не е напълно съпоставим, съвпадението на спада в двете икономики заедно с негативните резултати във Франция и Испания във вторник подчертават слабостта, която се проявява в твърдите данни от целия регион.

След като brutният вътрешен продукт на еврозоната вече се е свил с 0,1% през третото тримесечие - данни, които могат да бъдат преразгледани по-късно в четвъртък - още един тримесечен период на свиване би означавал рецесия. Последните проучвания показват, че спадът в еврозоната продължава в сферата на услугите и производството.

В Германия спадът на производството беше неочакван; средната прогноза на икономистите беше за увеличение с 0,2%. Резултатът показва как икономиката все още се бори да се отърси от въздействието на предизвиканата от енергоносителите криза през миналата зима и спада в световното търсене.

Производителите, които са гръбнакът на германската икономика, са особено засегнати от скъпата енергия, по-високите лихвени проценти и слабото световно търсене. Няколко големи промишлени предприятия започнаха да съкращават разходите си, а производителят на химикали BASF SE планира да намали инвестициите си с почти 15% през следващите четири години.

Данните от началото на седмицата показаха, че фабричните поръчки са намалели повече от очакваното, което допълнително помрачи перспективите за възстановяване. Бюджетните сътресения в Берлин също натежават върху перспективите на Германия.

Все пак последните проучвания в страната показват известно стабилизиране. Миналия месец бизнес прогнозите на института Ifo достигнаха шестмесечен връх. Междувременно анкета сред мениджърите по покупките подчерта "значителна слабост", въпреки че облекчаването на условията подкрепя връщането към растеж.

Другите страни се справят само малко по-добре. Спадът от 0,3% на френското производство през месеца се дължи на по-ниското производство на енергийни продукти и стоки за оборудване. Производството, което изключва енергетиката, обаче отбеляза ръст от 0,1%.

В четвъртък заместник-управителят на Френската централна банка Агнес Бенаси-Куер настоя, че макар растежът в страната да е слаб, институцията не очаква рецесия.

"Основният сценарий е, че това наистина е меко приземяване на световната и европейската икономика", каза тя.

Спадът от 0,2% на италианското промишлено производство беше по-добър от очаквания от икономистите спад от 0,4%.

Капитал

✓ Производителността на труда вече не успява да догони ръста на заплатите

Ако от началото на 2021 г. производителността на труда номинално изпреварваше ръста на заплатите, напоследък тенденцията се обръща. Въпреки че икономическата активност в България и Европа все по-отчетливо се забавя, възнагражденията на работещите продължават да растат с двуцифрени темпове и през тази година, водени от все още високата инфлация и недостига на кадри. Така към третото тримесечие средната заплата се покачва с 14.7% спрямо година по-рано, докато БВП на един зает изостава с ръст от 6.5% по текущи цени, показват данни на НСИ.

Тенденцията всъщност не е необичайна - поне от 2009 г. насам през по-голямата част от времето заплатите изпреварват производителността. Това вероятно се дължи както на процеса на постепенно догонване на нивата на доходите в по-развитите европейски икономики, така и на ниската безработица и недостига на служители в много сектори.

Сега обаче изпреварващите темпове на заплатите идват в условията на все още висока инфлация. [А растящите разходи за труд често се посочват като един от основните двигатели на покачването на цените](#). Това важи особено, ако възнагражденията се увеличават несъразмерно спрямо темповете, с които се развива икономиката. От друга страна, възможно е заплатите все още да наваксват известно изоставане спрямо производителността през последните две години.

В реално изражение, ако се извади инфлацията, производителността на един зает в икономиката през месеците от юли до септември се увеличава с 2.1% на годишна база, показва статистиката. Макар това да е най-силният темп през 2023 г., резултат е сравнително слаб на фона на ръстове от по 6-7% през предходните две години, когато икономиката излизаше от ковид кризата. Реалната производителност на труда нараства с времето с натрупването на капитал като машини и оборудване, които улесняват работата на служителите, с напредването на технологиите, както и с подобряването на уменията и квалификацията на работниците. По време на ковид кризата обаче имаше и механичен ефект заради съкращения на персонал в някои сектори.

Индустрията движи растежа

Българската икономика е пораснала реално с 1.8% през третото тримесечие в сравнение с година по-рано. Това става ясно от последната ревизия на данните на НСИ, която е минимална - 0.1% в посока нагоре спрямо експресните оценки. Оказва се, че потреблението расте малко по-бавно, отколкото се смяташе преди - с 4.3% вместо с 6.1%. Инвестициите в основен капитал се увеличават с 9.6%. Ако към тях се сметнат и запасите обаче, общо образуването на капитал е на минус от 18.6%. Именно спадът при запасите дърпаше най-значително надолу цялостния растеж през предходните няколко тримесечия.

В реално изражение износет намалява с 3.1%, а вносет - по-значително - с 5.5%, което означава, че външната търговия като цяло допринася положително за растежа.

Според разбивката по производствени сектори най-силният двигател на икономиката през третото тримесечие е промишлеността (вкл. добивна, преработваща и енергетика), която за година е пораснала с близо 3%. За общия резултат допринасят още търговията, транспортните услуги, хотелиерство и ресторантьорство, които заедно растат с 2.1%, както и финанси и застраховане - с 1.7%. Статистиката отчита спад в селското стопанство и в сферата "култура, спорт, развлечения и други дейности".

Българската икономика продължава да се забавя след ръстове от 2.4% и 2% съответно през първото и второто тримесечие на годината. Това се случва на фона на забавяне на растежа в цяла Европа. След последната ревизия на Евростат на ЕС и еврозоната са в застои с ръстове от 0% както на годишна база, а спрямо предходното тримесечие валутният блок дори се свива с 0.1%.

Седем страни от съюза технически вече са в рецесия, тъй като отчетат две последователни тримесечия със спад. Това са Дания, Естония, Ирландия, Люксембург, Нидерландия, Австрия и Швеция, показват данните на Евростат, които са предварителни и в последствие в тях могат да настъпят промени. Най-голямата икономика в ЕС, германската, се свива с 0.1%, след също толкова голям ръст предходното тримесечие.

На този фон България показва добри темпове на растеж, над средните за еврозоната, посочват експерти. Сред водещите институции залагат, че растежът ще се ускори през 2024 г., а темповете тази година, макар и слаби, засега надхвърлят повечето очаквания. Преди дни ОББ потвърди прогнозата си за ръст на българската икономика от 2.3% догодина, като перспективите остават силно зависими от тенденциите в Европа.

✓ Децата не могат да PISAт: Кризата в образованието ощетява директно хората и икономиката

Не е изненада, но това не го прави по-малко неприятно: Резултатите от международното оценяване на PISA показват пореден срив за българската образователна система. Оценките на 15-годишните ученици в трите основни дисциплини: четивна грамотност, математика и природни науки, отново са изключително ниски - приблизително на нивото от 2006 г. Така изглежда, че 15 години уж усилия за подобрения и модернизирани на системата не са дали никакъв резултат. А ефектите от това са многостранни и имат тясно отношение и към икономическото, политическото и социалното бъдеще на България. PISA оценява колко ефективно държавите подготвят учениците да бъдат успешни в решенията на ежедневни проблеми в личния, гражданския и професионалния си живот като ангажирани и мислещи граждани на XXI век. Тестовите изследват колко добре учениците могат да решават проблеми, да мислят критично и да комуникират ефективно. Това по принцип пък предоставя насоки за това колко добре образователните системи подготвят учениците за предизвикателствата на реалния живот и бъдещия успех.

Това има и директни икономически последствия. В момента една от сериозните спирачки пред ръста на българската икономика е пазарът на труда, а образованието има съвсем пряко отношение към него. Толкова сериозно скапване означава, че ако не се вземат други мерки, следващите поне десет години компаниите ще продължат да казват "Няма хора".

Бизнесът е принуден да изгражда свои академии и образователни институции, което е огромна допълнителна инвестиция.

част от отворено писмо от името на 25 работодателски организации

И според проведените тестове на PISA от 2022 г повече от половината български ученици са напълно неадекватни да се справят в модерния свят, воден от нови технологии и сложни концепции. Или пък да отсеят пропагандата от информацията.

Тъжно, най-тъжно

Резултатите на PISA от 2006 г. насам описват парабола - първоначално повишение на постиженията, пик (в периода 2012 - 2015 г.) и спад, който връща средните постижения през 2022 година до нивото от 2006 г. (виж графиката). Сравнени с тези на други държави в ЕС, резултатите на България са лоши, откакто участваме в изследването, но тази година спадът е особено сериозен.

В периода от 2018 до 2022 г. разликата между най-добрите ученици (10% с най-високи резултати) и най-слабото представящите се ученици (10% с най-ниски резултати) не се е променила значително в математиката, четенето и науката. В математиката постиженията спадат със сходна степен както при учениците с високи, така и с ниски резултати.

В сравнение с други страни учениците в България постигат по-ниски резултати от средните за ОИСР (Организацията за икономическо сътрудничество и развитие) в математика, четене и наука и страната ни е много под средното ниво сред 38-те членки на организацията. Тя е последна в ЕС по математика и природни науки и предпоследна по четене.

Какво знаят и какво не знаят

Делът на функционално неграмотните българските ученици (т.е. такива под критичния праг на минимални постижения, или под второ ниво от скалите) и в трите области е тревожно голям - 54% по математика, 53% по четене и 48% по природни науки (виж графиката). В България 46% от учениците постигат поне ниво 2 по математика, което е значително по-малко от средния резултат за страните от ОИСР (средно 69%) и нарежда страната ни на последно място. Това означава, че по-малко от половината български ученици могат да интерпретират как проста ситуация да бъде представена математически (например сравняване на общото разстояние по две алтернативни маршрута или превръщане на цени в различна валута). За сравнение - над 85% от учениците в Сингапур, Макао, Япония и Естония постигат това ниво или по-високо.

Само 3% от учениците успяват да постигнат ниво 5 или 6 по математика при средно за ОИСР 9%. На това ниво се предполага, че учениците могат да моделират сложни ситуации математично и да избират, сравняват и оценяват подходящи стратегии за решаване на проблеми в тях.

В четенето 47% от българските ученици показват ниво 2 или по-високо (средно за ОИСР 74%). Това означава, че тези ученици поне могат да формулират основната идея в текст от средна дължина, да намират информация, базирана на ясни и понякога сложни критерии, и да разсъждават за целта и формата на текстовете. Тези данни нареждат България на предпоследно място (преди Кипър) в цялата класация на PISA.

Само 2% от учениците постигат ниво 5 или по-високо в четенето, т.е. могат да разбират дълги текстове, да се справят с абстрактни или неочаквани концепции и да правят разграничения между факт и мнение.

В науката 52% от учениците достигат ниво 2 или по-високо, т.е. могат да разпознаят правилното обяснение за познати научни явления и да използват такава информация, за да определят в прости случаи дали заключението е обосновано на базата на предоставените данни. А само 1% от учениците се нареждат сред върховете постижения в науката и могат творчески и самостоятелно да прилагат знанията си за науката в разнообразни ситуации, включително в непознати случаи.

Неравенството в образованието

Според данните само 7% от учениците в неравностойно положение в България успяват да постигнат резултати в горната четвърт по математика и могат всъщност да се считат за академично устойчиви въпреки своето социално-икономическо неравенство.

"България е сред държавите с най-големи образователни неравенства в света, където постиженията на учениците зависят от финансовото състояние на родителите им, от мястото, където живеят, от вида училище, в което учат", посочват експертите от "Заедно в час".

Скъсаната връзка между образованието и реалния бизнес и неговите нужди ще предизвика нови неблагоприятни тенденции на пазара на труда
Фотограф : Юлия Лазарова

На практика образователната система в България не успява да компенсира [негативните ефекти на социално-икономическата семейна среда на учениците](#). Разликата между младежи от семейства с по-висок икономически статус, които учат в т.нар. елитни училища в големи градове, и връстниците им от професионални гимназии в по-малки населени места и от непривилегирани социално-икономически слоеве е огромна.

Какво (ще) правим сега

PISA всъщност показва, че сегашните 15-годишни са с една учебна година по-назад в знанията си от 15-годишните през 2012 г. Това говори много за образователната ни система, защото "резултатите на учениците най-общо са функция на два фактора - начина на преподаване (което зависи от това кой става учител, как е подготвен и как е подкрепен) и учебното съдържание в учебните програми", посочват от "Заедно в час".

Действията на образователното министерство обаче от години не изглеждат последователни и адекватни. Ден преди обявяването на резултатите от PISA и вероятно "мотивирани" от тях, МОН даже обявиха промени в учебните програми. Те включват и още едно оценяване - този път входящо за учениците в IX клас.

"Това ново изходно ниво за осмокласниците и входно за деветокласниците е една много краткосрочна мярка, която цели да покаже, че там (в министерството) нещо се прави и, общо взето, "да не се изложим пред чужденците", коментира опитите за промени преподавателят по история Емил Джасим пред NOVA.

Така видовете оценявания (входящи и изходящи) в различните етапи на образованието вече ще станат пет. [А изхождайки от резултатите от НВО след 4, 7 и 10 клас](#), както и на [зрелостните изпити](#), можем да се направи извод, че не изпитът, а подготовката за него е важната и съществена част от образователния процес.

"Входните нива са добър инструмент за учителите, за да разберат какво е нивото на учениците им в началото на годината и накъде трябва да насочат усилия. След това те би трябвало да правят и текущи замервания. Но това е в отговорностите на учителите и ако те са добре подготвени, ще съумеят да използват различните форми на оценявания в полза на учениците си. Не виждам полза от още един централизиран национален изпит, който би внесъл по-скоро смут и при учителите, и при учениците и родителите им", коментира за "Капитал" Люба Йорданова от екипа на "Заедно в час". "PISA също така не е изпит, който взимаш, ако си решавал много задачи от този тип. PISA е инструмент, който дава картина за цялостното състояние на образователната система и как се справят държавите. За да повишим резултатите си, трябва да направим цялостни и големи промени, не малки стъпки", добави още тя.

Добрата стъпка всъщност от страна на МОН е заявката за истинска промяна към учебни програми, които да развият компетентности в учениците. "Имаме нужда на световно ниво да се преосмисли какъв е смисълът на образованието. Общественото, публичното образование започва да губи смисъла си сред младите хора. Ние трябва да търсим кое ще им помогне да намерят своите кариери", обясни в интервюто си за БНТ зам.-министърът на образованието Наталия Митева. Всичко това обаче трябва да върви и с коренна промяна на подготовката на учителите и директорите.

"Има нужда от смела промяна на подготовката на учителите и директорите, от оценка на качеството на продължаващата квалификация и осигуряване на ефективни допълнителни обучения", апелират в свое отворено писмо обединение на 25 професионални и бизнес организации, които застават зад каузата за реформа в училищното образование.

Те изразяват подкрепа за истинска реформа в българското училищно образование и заявяват готовност да сътрудничат с всички политически партии, държавни и местни институции. "Нека превърнем българските училища в място, което подготвя учениците за успешен личен и професионален живот в XXI век", се казва в писмото.

"Ще подкрепим и учителите, и училищата. Няма как да ги подготвим специално за PISA тестове. Това, което можем да направим, е да подкрепим да се реализират стандарти за качество в образованието", заяви министър на образованието проф. Галин Цоков при официалното представяне на резултатите от теста на PISA. Наистина, не тренировката за изкарване на по-високи резултати и решаване на конкретен тест са ключът към успеха, а образование, което да научи децата как да учат и как да мислят.

Cross.bg

✓ Теми и гости в сутрешните блокове на телевизиите

БНТ, "Денят започва"

- Тема: Започна подготовката за демонтаж на Паметника на Съветската армия в София. Колко опасен е монументът и как ще бъде реставриран?; Гост: кметът на район „Средец“ Трайчо Трайков.
- Тема: Общинският съветник от "БСП за България" И още - как ще изглежда бюджетът на София?; Гост: Ваня Григорова за неуспешните опити на столичните общинари да си изберат председател.
- Тема: Има ли нарушения в „Пирогов“, какви са дълговете на болницата и кой е виновен за това.; Гост: в студиото заместник-председателят на здравната комисия в парламента д-р Александър Симидчиев.
- Тема: Част от крайбрежната алея във Варна пропадна. Какви са причините - гледайте на живо.

БТВ, "Тази сутрин"

- Тема: Кой ще управлява Пирогов - какво казва Одитния доклад
- Тема: Залогът за конституционната реформа

Нова телевизия, „Здравей България“

- Тема: По следите" с Вероника Димитрова : С обещания за ремонти на покриви строители завличат хора с десетки хиляди левове.
- Тема: Недоволство на родители. Ще преместят ли 900 ученици в сграда, която е необитаема от 2005 г. и ще има ли риск за децата?
- Тема: Нова порция сняг - ще предизвика ли нови проблеми?; На живо - каква е обстановката и каква е прогнозата за валежите?

✓ Преглед на печата

Водещи заглавия на първите страници

в. 24 часа - Депутат - бивш съпруг и шеф на министерски кабинет, скара "здравно" ДБ и ПП

в. Труд - Кланът "Семерджиев" атакува "Пирогов"

в. Телеграф - Недоспали старци возят децата ни

Водещи заглавия на вътрешните страници

в. 24 часа - От топприоритет борбата с корупцията май вече е на втори план в хаоса за постове в сглобката

в. 24 часа - Предпоследно: Не пипат данъчните оценки на имотите

в. Труд - 10 дни преговарят как да тръгне работата за София

в. Труд - Отхвърлиха бонуса срещу касови бележки

в. Телеграф - Дрязги в мнозинството кой уволнява министрите

в. Телеграф - Депутатите решиха: Без данък бакшиш

Водещи интервюта

в. 24 часа - Ваня Григорова, общински съветник от групата на "БСП за България" в София: Дали съм готова да поведе ново ляво обединение? Зависи от екипа

в. Труд - Проф. Георги Вълчев, ректор на Софийския университет "Св. Климент Охридски", пред "Труд news": Трябва ни глътка въздух в новия бюджет, има натрупан справедлив гняв сред колегите ми

в. Телеграф - Планинският спасител Ивайло Валеов: Става опасно в планината, носете по 2 батерии за GSM

Водещи анализи

в. 24 часа - "Глупавите" деца имат тъпи родители

в. Труд - Нова вълна на политическо злепоставяне

в. Телеграф - Втора категория труд за шофьора на рейса

Всички досегашни броеве на "ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ" от началото на 2023 г. до днес може да намерите на адрес: <https://bica-bq.org/bg/14/medii.htm> В секция МЕДИИ/ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ на уебсайта ни е запазен и пълен архив.